

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔
วันจันทร์ที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๔.๒๔ น.
ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom Meeting)

๑. นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข	เลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานกรรมการ
๒. นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	รองประธานกรรมการ
๓. นายภาชน์ จารุภูมิิก	ผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	กรรมการ
๔. นายสุรชัย ยุทธชนะ	ผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๕. นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๖. นางสาววรรณพร ดอกจำปา	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
๗. นางสาวจินตนา ราชรักษ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	กรรมการ
๘. นางสาวรุ่ง ตันติไวยพันธ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน	กรรมการ
๙. นางสาวดวงขวัญ ทวีวีชิรา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	กรรมการ
๑๐. นางสาวกรวรรณ เตชะภัทรเมธากุล	ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	กรรมการ
๑๑. นางสาวราภรณ์ บัวเผื่อน	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	กรรมการ
๑๒. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	กรรมการ
๑๓. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๑๔. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๑๕. นายประดิษฐ์ ใจรังษี	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	กรรมการ
		และเลขานุการ
๑๖. นายประเสริฐ กองสง	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๗. นางสาวอารีวรรณ ช่างตระกูล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
-------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

๑๘. นางสาวเกตุร มาทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
-----------------------	----------------------------------	--------------------------------

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายปรีชา ลิมถวิล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	ติตราชการ
---------------------	------------------------	-----------

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายพิษณุ สำรี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
๒. นางกรรณิการ์ พึ่งเงิน	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
๓. นายเสรี บุญขยาย	นายช่างสำรวจอาวุโส
๔. นางพรชนก เสนีวงศ์ ณ อยุธยา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๕. นางสาวสุรติวดี ภาคอุทัย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๖. นางสาววศินี เหลืองงามล่อ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๗. นางสาววนิดา พุ่มพา	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๘. นายฉัตรชัย มั่นคง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๙. นางสาวอัจฉรา กริ่งเกษมศรี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๐. นายอภิชาติ วงษ์คำ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๑. นายสมเจตน์ บัวดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๒. นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๓. นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๔. นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๕. นางสาวชนาภัทร พรธนาภพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๖. นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๗. นายสมหมาย บัวใหญ่รักษา	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๘. นางสาวกัญญภัทร ชัยท้วม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๑๙. นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๒๐. นายณกตล มนตรี	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
๒๑. นายศุภรักษ์ อุดมแก้ว	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๐๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมวันนี้ ประกอบด้วยเรื่องเพื่อพิจารณา จำนวน ๕ เรื่อง ซึ่งในแต่ละเรื่องมีความน่าสนใจมาก จึงขอให้ฝ่ายเลขานุการสรุปผลการประชุมและมติความเห็นของคณะกรรมการฯ ให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์กับภารกิจของ ส.ป.ก.ได้ในอนาคต

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ฝ่ายเลขานุการนำเสนอรายงานการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๓ วันอังคารที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓ ให้ที่ประชุมรับทราบ ในการประชุมดังกล่าวมีการพิจารณาเห็นชอบข้อเสนอโครงการวิจัย ๔ เรื่อง และ (ร่าง) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างและพัฒนานักวิจัย: หลักสูตรการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research: RtR) รายละเอียดตามรายงานการประชุม และขอสรุปสาระสำคัญของรายงานการประชุม ดังนี้

หน้าที่ ๑ - ๒ เป็นรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

หน้าที่ ๓ เป็นการรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๓

หน้าที่ ๔ - ๙ การศึกษาค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาด และผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

หน้า ๙ - ๑๓ การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด - ๑๙

หน้า ๑๓ - ๑๖ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา การจัดที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

หน้า ๑๖ - ๒๐ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรของเยาวชนทายาทเกษตรกรอายุระหว่าง ๑๕ - ๒๔ ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

หน้าที่ ๒๐ - ๒๒ พิจารณา (ร่าง) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างและพัฒนานักวิจัย : หลักสูตรการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research: RtR)

การรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมายังไม่ได้มีการแจ้งเวียน หากมีข้อปรับปรุงแก้ไขประการใด ขอให้แจ้งได้ที่ฝ่ายเลขฯ เพื่อดำเนินการต่อไป

ขอแก้ไขระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องเพื่อพิจารณา เห็นชอบขยายระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัย จำนวน ๔ เรื่อง เป็นระเบียบวาระที่ ๔.๕ เนื่องจากเป็นระเบียบวาระย่อยเพื่อพิจารณา เช่นเดียวกับวาระที่ ๔ และปรับชื่อเป็น พิจารณาเห็นชอบขยายระยะเวลาและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการวิจัย จำนวน ๔ โครงการ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - ๑๙)

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ พิจารณาเห็นชอบกรอบแนวทางการวิจัย

๔.๑.๑ (ร่าง) กรอบแนวทางการวิจัยของ ส.ป.ก. ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕

โดย นายพชร แสนหล้า

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

สำนักวิชาการและแผนงาน

สำนักวิชาการและแผนงาน (สวพ.) โดยกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน (กวด.) ได้จัดกรอบแนวทางการวิจัย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ ส.ป.ก. โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการวิชาการ ส.ป.ก. ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ แบ่งเป็น ๓ ขอบเขตการวิจัยหลัก ดังนี้

ขอบเขตการวิจัยที่ ๑ การวิจัยและนวัตกรรมสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ประกอบด้วยประเด็นการวิจัย ๕ ประเด็น ได้แก่

๑.๑ การบริหารจัดการที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑.๒ การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม

๑.๓ การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร

๑.๔ การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการที่ดิน

๑.๕ การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตการวิจัยที่ ๒ การสร้างงานวิจัยและนวัตกรรมสนับสนุนการพัฒนาองค์กร

ประกอบด้วยประเด็นการวิจัย ๓ ประเด็น ได้แก่

๒.๑ การบริหารจัดการกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒.๒ การสร้างและพัฒนาบุคลากร

๒.๓ การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการวิจัยที่ ๓ การสร้างและพัฒนานักวิจัยและบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

ประกอบด้วยประเด็นการวิจัย ๓ ประเด็น ได้แก่

๓.๑ การสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการและนวัตกรรม

๓.๒ การวิจัยและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการงานวิชาการของ ส.ป.ก. ให้มีประสิทธิภาพ

๓.๓ การสร้างเครือข่ายวิชาการทั้งภายในและภายนอกองค์กร

ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ สวพ. ได้ดำเนินการทบทวนกรอบแนวทางการวิจัยของ ส.ป.ก. เพื่อให้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ รวมถึงการแก้ไขปัญหาความต้องการที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรและบริหารจัดการที่ดินให้มีความถูกต้องเหมาะสม โดยได้จัดทำเอกสารแจ้งเวียนไปยังสำนัก กอง ศูนย์ ต่าง ๆ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและสรุปเป็นขอบเขตแนวทางการวิจัยในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โดยมีประเด็นการวิจัยตามขอบเขตการวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

ขอบเขตการวิจัยที่ ๑ การวิจัยและนวัตกรรมสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
เพิ่มเติมในประเด็นการวิจัยดังต่อไปนี้

ประเด็นการวิจัยที่ ๑.๑ การบริหารจัดการที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่

- ๑) การวิจัยเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขที่ดินค้ำจืด
- ๒) การศึกษาต้นทุนการดำเนินงานการจัดสรรที่ดินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- ๓) การศึกษากระบวนการและผลการดำเนินงานการจัดที่ดินผ่านสถาบันเกษตรกรเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการปรับปรุงกระบวนการและกลไกการดำเนินการจัดที่ดินผ่านสถาบันเกษตรกร

ประเด็นการวิจัยที่ ๑.๓ การสร้างและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้แก่

- ๑) การศึกษาโครงการ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเกษตรกรของ ส.ป.ก. เพื่อปรับปรุงการพัฒนาเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัยที่ ๒ การสร้างวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาองค์การ
เพิ่มเติมในประเด็นการวิจัยดังต่อไปนี้

ประเด็นการวิจัยที่ ๒.๓ การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

- ๑) การศึกษา วิเคราะห์สถานภาพระบบฐานข้อมูล และการบริหารจัดการฐานข้อมูลของ ส.ป.ก. ให้มีประสิทธิภาพ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ตั้งข้อสังเกตว่า สามารถกำหนดขอบเขตแนวทางวิจัยให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติได้หรือไม่ มีกรอบหรือกฎหมายที่ห้ามอยู่หรือไม่

นายพชร แสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ : ได้ตอบข้อซักถามว่า สามารถทำได้ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มวิจัยมีการทบทวนสถานการณ์และนโยบายที่เกี่ยวข้องอยู่ หากมีการประชาสัมพันธ์หรือมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ จะรับไปดำเนินการปรับปรุงข้อมูล

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ควรกำหนดขอบเขตแนวทางวิจัยให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติโดยไม่ต้องรอการประชาสัมพันธ์ที่กล่าว เพราะงานวิจัยต้องเป็นเรื่องที่คาดการณ์ล่วงหน้าและต้องมีความเสี่ยงที่หน่วยงานควรมีงานวิจัยในเรื่องใด

๒) ส่วนขอบเขตการวิจัยที่ ๒ เรื่องของการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ มีประเด็นค่อนข้างน้อยเพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ขององค์กร เนื่องจากยังไม่พบว่ามีกิจกรรมใดที่มุ่งเน้นในด้านนี้

๓) ขอบเขตหรือกรอบแนวทางวิจัยต้องดูเรื่องผลลัพธ์ และผลสัมฤทธิ์ให้ชัดเจนว่างานวิจัยที่ทำแล้วควรนำไปใช้ได้จริง และแต่ละประเด็นมีเป้าหมายให้กลุ่มงาน หรือผู้ใดนำไปใช้ในการดำเนินงาน

๔) การเห็นชอบกรอบงานวิจัยหรือแนวทางการบริหารงานวิจัย ต้องคำนึงถึงในประเด็นที่ทับกับการใช้ประโยชน์ด้วย

นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข เลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) การสร้างนวัตกรรมควรพิจารณา การให้บริการของ ส.ป.ก. โดยเกษตรกรเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นที่ตั้ง และควรตั้งกรอบเพิ่มขึ้นเพื่อให้บริการและดูแลพี่น้องเกษตรกรได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง

๒) เรื่องของการพัฒนาองค์กร เช่น เรื่องกองทุน การพัฒนาบุคลากร ควรมีความมองในส่วนของการวิจัยที่เป็นการพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่การดูแลเกษตรกรได้มากขึ้น

๓) ให้กลุ่มวิจัยฯ และฝ่ายเลขานุการ ผลักดันเรื่องของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีเพิ่มมากขึ้น

นางอทิทยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ตัวกรอบงานวิจัยนี้เป็นกรอบที่เสนอมาตั้งแต่ปีที่แล้ว และได้มีการเพิ่มเติม แต่ประเด็นสำคัญคือยังไม่เห็นผลที่เกิดขึ้นจากเนื้อหา

๒) โดยความคิดเห็นส่วนตัว ความเร่งด่วนอาจจะไม่ใช่การกำหนดประเด็นวิจัยเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีเรื่องของการพัฒนาคน การสร้างกลไกในการผลักดัน หรือสนับสนุนให้เกิดนักวิจัยเพื่อสร้างงานวิจัยซึ่งในปัจจุบันมีน้อยมาก

๓) สวผ. ควรพิจารณาว่าจะต้องทำอะไรให้บรรยากาศขององค์กรแห่งการเรียนรู้เกิดขึ้น โดยใช้กลไกของการวิจัย แม้ว่าจะมีอยู่ในแผนของปีก่อนแล้ว และได้มีการนำเสนอลักษณะนี้ แต่ยังไม่เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมหรืออาจมีแต่เป็นเพียงกิจกรรมเล็ก ๆ ซึ่งควรจะเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการทั้งองค์กร

๔) ต้องสร้างกลไกในการผลักดันให้เกิดการสร้างงานวิจัย การทำเอกสารวิชาการ หรือเป็นการศึกษาใหม่ ๆ ที่ดี ไม่ซับซ้อน เข้าถึงง่าย และสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการใช้ประโยชน์ได้ เพื่อที่จะให้เจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. อยากทำงานวิจัยเพื่อที่จะพัฒนาตัวเองและพัฒนาองค์กร

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตอบข้อซักถาม และข้อเสนอแนะ ดังนี้

กรอบแนวทางการวิจัย ในปัจจุบันใช้แผนปฏิบัติการของปี ๒๕๖๕ จึงนำมาใช้เป็นกรอบให้สอดคล้องกัน ซึ่งท่านรองฯ วุฒิพงศ์ เสนอแนะว่าควรทำให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ รวมถึงแผนยุทธศาสตร์วิจัยระดับชาติ จะนำไปปรับปรุงให้เป็นแนวทางเดียวกันตามแผน ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

เรื่องขอบเขตการสร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน ในข้อที่ ๔ ในเรื่อง การสร้างเครือข่ายวิชาการทั้งภายในและภายนอกองค์กร จากบุคลากร ส.ป.ก. ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถ้าทำตามเนื้อหาไปสู่การปฏิบัติอาจจะซับซ้อน เราควรสร้างกรอบการวิจัยว่าจะนำผลวิจัยจากภายนอกองค์กรมาพัฒนา เพื่อการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเรื่องการปฏิรูปที่ดิน จากนั้นหาเครือข่ายในพื้นที่ และไปสู่การปฏิบัติจะเป็นประโยชน์กว่า ซึ่งถ้าเขียนขอบเขตในการทำวิจัยลักษณะนี้จะนำไปสู่การปฏิบัติได้มากกว่า

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตอบข้อซักถาม และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ขอมติคณะกรรมการเห็นชอบในเบื้องต้นแล้วจะนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง โดยจะขอใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานในปี ๒๕๖๕ ก่อน พร้อมทั้งทำกรอบ ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ควบคู่กันกับการทำแผนปฏิบัติราชการ ส.ป.ก.

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ขอบเขตงานวิจัยต้องมี KPI หรือ Outcome หรือไม่ เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้รู้ว่า ส.ป.ก. จะได้อะไรในปี ๒๕๖๕

๒) ยังไม่ควรเห็นชอบตัวกรอบที่นำเสนอเพราะยังไม่เห็นเป้าหมายที่ชัดเจน จะกลายเป็นว่าข้อสังเกตของคณะกรรมการไม่ได้นำไปปรับใช้ ซึ่งตัวพันธกิจจะบอกแค่วิธีว่าจะทำอะไรแต่สุดท้ายแล้วยังไม่เห็น ตัว Outcome จึงควรนำไปปรับแล้วแจ้งเวียนอีกครั้ง เช่น เรื่องนวัตกรรม ว่าจะมีนวัตกรรมกี่เรื่องแล้วนวัตกรรมนั้นเอาไปใช้ที่สำนักใด อย่างไร

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตอบข้อซักถาม และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ปรับปรุงเนื้อหาตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการ

๒) ในส่วนรายละเอียดจะกำหนด KPI ขึ้นมาวัดเพิ่ม ว่าเป้าประสงค์ เป้าหมายจะทำอะไรบ้าง และตั้งค่าเป้าหมายไว้เท่าไร และนำเสนอเอกสารที่ปรับปรุงต่อคณะกรรมการวิชาการ ในครั้งต่อไป

มติที่ประชุม ดำเนินการแก้ไขตามที่คณะกรรมการให้ข้อเสนอแนะ และนำเสนอต่อที่ประชุมในครั้งต่อไป

๔.๑.๒ แผนปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิจัยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕

โดย นายสมเจตน์ บัวดี

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

สำนักวิชาการและแผนงาน

สำนักวิชาการและแผนงานได้จัดทำแผนปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิจัย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖ เพื่อสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยและอำนวยความสะดวกให้งานวิจัยสามารถดำเนินการไปได้ตามวัตถุประสงค์ โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างและพัฒนานักวิจัยและการบริหารงานวิจัย ดังนี้

๑. แนวทางการสร้างและพัฒนานักวิจัย ส.ป.ก. มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากรของ ส.ป.ก. ให้มีความรู้ และทักษะประสบการณ์ด้านงานวิชาการ และงานวิจัย โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ดังนี้

๑.๑ โครงการอบรมและพัฒนานักวิจัยในรูปแบบทางไกล (Online) และพื้นที่ภาคสนาม (On site) โดยมีเป้าหมายกลุ่มนักวิจัยรุ่นใหม่ นักวิจัยรุ่นเดิม และบุคลากรที่สนใจ เพื่อเพิ่มระดับทักษะ (Upskill) และปรับปรุงระดับทักษะ (Reskill) ของนักวิจัย

๑.๒ จัดทำองค์ความรู้ด้านการวิจัย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการวิจัยของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนานักวิจัย

๑.๓ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์การ “งานประจำสู่งานวิจัย” (Routine to Research) เพื่อพัฒนาทักษะการจัดทำวิจัยบนพื้นฐานของปัญหา นำไปสู่การแก้ปัญหาขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔ การให้คำปรึกษาและติดตามประเมินผลการวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างความมั่นใจในการดำเนินการดำเนินโครงการวิจัยของนักวิจัย

๒. แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัย ส.ป.ก. ให้มีประสิทธิภาพ
มีเป้าหมายเพื่อให้การวิจัยสามารถดำเนินการผลิตผลงานวิชาการได้ทันตามกำหนดเวลาและมีคุณภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๒.๑ ระบบการประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยและกระบวนการวิจัย

๒.๒ ระบบติดตามการดำเนินงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงาน

๒.๓ ระบบสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยไปสู่เป้าหมาย เช่น ระบบพี่เลี้ยง คลินิกนักวิจัย

๒.๔ การนิเทศงานภาคสนาม สรุปบทเรียน

๒.๕ ระบบสนับสนุน แรงจูงใจ เช่น Talent Management การมอบรางวัล การเผยแพร่ ผลงาน การนำเสนอผลงานในเวทีต่าง ๆ และการนำผลงานประกอบการเลื่อนระดับต่าง ๆ

๓. ระบบฐานข้อมูลการวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๓.๑ ปรับปรุงและพัฒนาระบบฐานข้อมูลนักวิจัย

๓.๒ ปรับปรุงและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผลงานวิจัย พร้อมทั้งออกแบบเผยแพร่ ผลงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ วิกิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๓.๓ สนับสนุนเครื่องมือ ระบบโปรแกรม ระบบประมวลผล และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุน การดำเนินการวิจัย

๓.๔ ระบบติดตามประเมินผลการใช้ประโยชน์งานวิจัย

๔. การสร้างเครือข่ายวิชาการทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการทั้งในด้านความรู้และการสนับสนุนการทำงานวิจัยทั้งภายในและภายนอก องค์กร โดยมีความหมายดังนี้

๔.๑ สนับสนุน อำนวยความสะดวกและสร้างช่องทางการเรียนรู้การวิจัยร่วมกัน ทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมืองานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน

๔.๒ สนับสนุนการร่วมกันทำงานวิจัยแบบบูรณาการเชิงพื้นที่กับหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

๔.๓ การขอรับการสนับสนุนทุนวิจัยจากภายนอกองค์กร

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า กลุ่มนักวิจัย ของ ส.ป.ก. นั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเล็ก ดังนั้น การจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับการประกาศเกียรติคุณ นักวิจัย จึงสามารถคาดการณ์ได้ว่าใครจะได้รับรางวัล ต้องระมัดระวังเรื่องการให้รางวัลตนเองหรือพวก พ้องตนเองมากเกินไป ต้องคำนึงถึงคนในองค์กรเดียวเป็นสำคัญ

นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข เลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ในระบบบริหารงานวิจัยนั้น เป้าหมายหลักคือผลงานวิจัยในเชิงรูปธรรม งานวิจัยต้องตอบ โจทย์ด้วยการถูกนำไปใช้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม เกิดประโยชน์ต่อภาพรวม และได้การยอมรับนับถือ

การให้รางวัลนักวิจัยนั้น งานวิจัยจึงจะต้องถูกนำไปใช้และเกิดผลจริงอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป้าหมายของงานวิจัยคือการนำไปปฏิบัติได้จริง แต่หากยังไม่มีกลไกการผลักดันไปสู่การปฏิบัติ ในเชิงรูปธรรมนั้น งานวิจัยก็จะเป็นเหมือนใบปริญญาครึ่งใบที่ไม่ถูกนำไปใช้

๒) เห็นด้วยกับเรื่องทะเบียนหรือฐานข้อมูลนักวิจัย

๓) ควรวางตัวชี้วัดปลายทางของระบบการบริหารงานวิจัยของ ส.ป.ก. ให้ชัดเจน งานวิจัยต้องถูกนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมและสร้างการรับรู้ การบริหารงานวิจัยต้องสามารถสร้างนักวิจัย ส.ป.ก. ให้ได้จำนวนมาก ถึงแม้ว่า ส.ป.ก. จะไม่ใช่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง แต่การพัฒนาพื้นที่ต้องใช้หลักการต่าง ๆ หลายอย่างมารองรับ งานพัฒนาคือการลองผิดลองถูก แต่หากมีฐานคิด กรอบ หรือหลักเกณฑ์ที่จะช่วยในการนำไปใช้อย่างเหมาะสม งานวิจัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่จะช่วยให้ ส.ป.ก. ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน :
ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) เห็นด้วยกับท่านรองฯ วุฒิพงศ์ เรื่องการให้รางวัล Talent Management อาจเป็นรูปแบบการให้รางวัลที่ซ้ำกันกับ ก.พ. ที่มีอยู่แล้ว จึงมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การให้รางวัลอาจจะยังไม่ถึงระดับนั้น ควรทบทวนรูปแบบการให้รางวัลหรือการจูงใจในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดเวทีนำเสนอผลงาน เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มบุคลากรที่จะสร้างผลงานในเชิงการวิจัยนั้น ยังเป็นเพียงแค่กลุ่มเล็ก ๆ การให้รางวัลจึงอาจเป็นการจัดรางวัลให้กับคนเฉพาะกลุ่ม ดังที่ท่านรองฯ วุฒิพงศ์ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ก่อนหน้านี้

๒) การตั้งตัวชี้วัด เรื่องการวัดผลของงานวิจัยนั้น ทั้งที่จะได้นำผลออกมาใช้หรือไม่ได้ใช้ ผลงานทุกระดับ ทั้งระดับต้น เช่น เรื่องการทำคู่มือ การทำเอกสารเผยแพร่ หรือการทำเอกสารวิชาการ และผลงานวิชาการ จนไปถึงระดับงานวิจัย คุณค่าของงานทุกระดับจะอยู่ที่ (๑) องค์ความรู้ที่เกิดขึ้น และ (๒) ประโยชน์ที่จะนำไปใช้

การตั้งจำนวนผลที่สอดคล้องกับแผนเป็นเรื่องที่อันตรายสำหรับกลุ่มวิจัยและพัฒนา การปฏิรูปที่ดิน (กวต.) เนื่องจาก กวต. จะไม่สามารถบังคับให้บุคลากรจากสำนักอื่น ๆ มาทำงานวิจัยให้สำเร็จได้ การใช้เวลาที่มีในการศึกษาเรียนรู้และเขียนออกมาในรูปแบบผลงานวิชาการได้นั้นเป็นเรื่องที่ยากมาก เนื่องจากกลไกการทำงานของ ส.ป.ก. ไม่ได้เน้นให้ความสำคัญกับการศึกษานักวิจัย หรือการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ดังนั้น หากกลไกทางองค์กรไม่ได้ขับเคลื่อนไปพร้อมกัน ก็จะไม่สามารถปรับเปลี่ยนบรรยากาศขององค์กรให้กลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้โดยง่าย มิเช่นนั้นก็ยังต้องพึ่งพา (๑) ความสนใจในการทำงานวิชาการ (๒) ทักษะหรือความสามารถเฉพาะตัว และ (๓) การอำนวยความสะดวกหรือการสนับสนุนจากองค์กรและผู้บังคับบัญชา ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ก็จะออกมาเช่นที่ผ่านมา คือยังคงมีจำนวนบุคลากรที่ทำงานด้านวิจัยหรือวิชาการน้อยอยู่เหมือนเดิม

เพราะฉะนั้น เป็นไปได้หรือไม่หาก สวผ. จะประสานความร่วมมือกับสำนัก กอง หรือศูนย์อื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับงานเชิงวิชาการ ให้เกิดการทำงานทางวิชาการของแต่ละสำนัก กอง ศูนย์ ซึ่งควรเริ่มต้นจากส่วนกลางก่อน ประการสำคัญควรกำหนดเป็นตัวชี้วัดของแต่ละสำนักฯ เพื่อให้มีโอกาสการสร้างผลทางวิชาการให้กับองค์กร เนื่องจากที่ผ่านมาผู้บริหารในแต่ละสำนัก กอง ศูนย์ มักไม่ให้ความสำคัญกับงานวิชาการมากนัก ประกอบกับมีงานประจำที่ปฏิบัติอยู่แล้ว ไม่มีเวลาในการทำงานวิชาการหรือศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ทั้งนี้อาจประสานงานกับกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร (กพร.) และกองการเจ้าหน้าที่ (กกจ.) เพื่อหารือในการพัฒนาทักษะของกลุ่มบุคลากรที่จะประเมินการเลื่อน

ระดับชำนาญการพิเศษ เช่น ต้องผ่านเวทีวิชาการและมีผลงานในเชิงวิชาการที่เป็นระบบ รูปแบบ หรือแบบแผนที่ชัดเจน เหมาะสมกับตำแหน่งชำนาญการพิเศษ เป็นต้น

๓) เห็นด้วยกับแผนและการวางแนวทางที่เหมาะสม แต่ขั้นตอนการปฏิบัติและการกำกับ ให้เกิดผลจริงของงานถือว่าน้อยมาก

นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข เลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรนำเสนอ และเผยแพร่งานวิจัยและผลสำเร็จของงานในงานวิชาการประจำปีหรือการจัดเวทีนำเสนอผลงาน พร้อมทั้ง แสดงตัวนักวิจัยให้ได้รับรู้กัน

นางสาวอภาพรรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญอาทิตยา กลุ่มนักวิจัยมีข้อจำกัดและยากที่จะจูงใจให้คนมาทำงานวิจัย เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะ ทั้งการค้นคว้าข้อมูลและการเขียน ดังนั้น แทนที่จะใช้มาตรการจูงใจ ส.ป.ก. สามารถที่จะใช้มาตรการบังคับแทนได้หรือไม่ โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัด ตามที่ผู้เชี่ยวชาญอาทิตยา ได้กล่าวไปแล้ว โดยกำหนดให้แต่ละสำนักจัดทำผลงานทางวิชาการอย่างน้อย ๑ เล่มต่อปี โดยที่กลุ่มที่ ดำเนินงานด้านวิชาการแต่ละสำนัก กอง ศูนย์ อาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและตั้งทีมทำงานเชิงวิชาการ ได้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นงานวิจัย อาจทำเป็นคู่มือการดำเนินงาน เช่น สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน (สพป.) อาจทำคู่มือการติดตามและประเมินผลแหล่งน้ำ เป็นต้น

งานวิชาการหลัก ๆ ณ ปัจจุบันที่ดำเนินการอยู่จะมาจากกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สวผ. ซึ่งมีข้อจำกัดว่าบุคลากรในกลุ่มก็ไม่ได้มีความรู้ในทุกเรื่องของ ส.ป.ก. ดังนั้น หากให้ทางสำนัก เป็นผู้ดำเนินงานเอง โดยให้บุคลากรจากกลุ่มวิจัยฯเข้าไปช่วยประสานงานหรืออื่น ๆ จะมีความเป็นไปได้ หรือไม่

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ตอบข้อซักถามจากผู้เชี่ยวชาญอภาพรรณ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการขับเคลื่อนงานวิชาการ ของ ส.ป.ก. ดังนั้น จึงคิดว่าการใช้รูปแบบ “หนึ่งสำนักหนึ่งงานวิจัย” เป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการได้ทันที และจากการตรวจสอบกลุ่มงานแต่ละสำนัก พบว่า มีเพียงแค่ ๒ - ๓ สำนักเท่านั้นที่ไม่มีกลุ่ม วิชาการ แสดงว่า ส.ป.ก. ได้วางกลไกในเรื่องงานวิชาการไว้ตั้งแต่การจัดทำโครงสร้างงานแล้ว เพราะฉะนั้น ควรจัดทำแผนดำเนินงานดังกล่าวไปในปี ๒๕๖๕ ได้เลย ทั้งในแนวทางหรือกรอบการวิจัย โดยไม่ต้องรอการปรับแผนงาน หากทำงานวิจัยแล้วได้ผลดี และมีคนนำไปใช้ประโยชน์ได้ก็นับได้ว่า สำนักนั้นได้แก้ปัญหาเป็นเรื่อง ๆ ได้ ดังนั้นในแต่ละสำนักจะต้องสร้างทีมขึ้นมาทำงานร่วมกันในเชิง ปฏิบัติการ (Work shop) เรื่องงานวิจัยมากขึ้นกว่าเดิม

๒) ในส่วนแนวทางและแผนปฏิบัติการ ข้อ ๓ เรื่องระบบฐานข้อมูลการวิจัยและการเผยแพร่ ผลงานวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ และแนวทางที่ ๔ เรื่องของการสร้างเครือข่าย มีความเห็นว่า ควรเน้น งานวิจัยที่ผู้ใช้งานหรือลูกค้ามากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นผลลัพธ์ชัดเจนว่างานวิจัยนั้นดีหรือไม่ งานวิจัย ก็เป็นรูปแบบการสร้างเครื่องมือในการทำงานอย่างหนึ่ง ในประเทศไทยอาจจะไม่ชัดเจนเท่าไร แต่ต่างประเทศงานวิจัยเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะในกลุ่มสตาร์ทอัพ เช่น การทำวิจัยทางการตลาด ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ซึ่งงานวิจัยประเภทนี้จะต้องระดมทุนกันเองแตกต่างกับงานวิจัยของภาครัฐ ซึ่งอาจจะ ไม่ต้องคอยกังวลเรื่องทุน แต่หากทุนการวิจัยของเราลดลง จนถึงขั้นที่นักวิจัยต้องหาทุนเอง หน่วยงาน ก็ต้องหาทางออก และยังมีช่องทางทุนวิจัยจากภายนอก เช่น ทุนของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่พอช่วยเหลือได้ และอาจพัฒนาไปถึงการเป็นนักวิจัยมืออาชีพได้

ดังนั้น ในแนวทางที่ ๓ และ แนวทางที่ ๔ ควรจัดสถานที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการ ในรูปแบบ “ตลาดนัดงานวิจัย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) นำเสนอผลงานทางวิชาการ ซึ่งอาจมีอยู่แล้วในงานวันสถาปนา ส.ป.ก. และ ๒) สํารวจผู้ที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือสำนักที่สนใจต้องการนำงานวิจัยไปใช้งานต่อ อันเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล และช่วยให้งานวิจัยของ ส.ป.ก. มีคุณค่าให้ผู้นําไปใช้ประโยชน์มาดูลานวิจัยและแลกเปลี่ยนกันอย่างจริงจัง เป็นเวทีสำหรับการซื้อขายงานวิจัย และรับฟังความเห็นต่าง ๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ได้

เพราะฉะนั้น งานวิจัยที่ดีไม่ใช่งานวิจัยที่สำเร็จและสมบูรณ์แบบ แต่คืองานวิจัยที่ต้องวัดผลในมิติของผู้นําไปใช้งาน เช่นการที่สำนักเอาไปปรับในการทำงานในภารกิจที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

มติที่ประชุม ที่ประชุมเห็นชอบ และให้ผู้นําเสนอแนะข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแนวทางต่อไป

เรื่องที่ ๔.๒ พิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย จำนวน ๑ เรื่อง

๔.๒.๑ การศึกษาเช่าที่ดินตามราคาตลาดและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

โดย นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
นายณภดล มนต์รี	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัย
	และพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
	สำนักวิชาการและแผนงาน
นายอภิชาติ วงษ์คำ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวกัญญภัทร ชัยท้วม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	สำนักบริหารกองทุน
ที่ปรึกษาโครงการ นางสาวทิตยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ
	การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ดำเนินการจัดหาและจัดซื้อที่ดินเอกชนเพื่อจัดสรรให้กับเกษตรกรผู้ยากไร้ ไม่มีที่ดินทำกิน และต้องการที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ โดยได้จัดสรรที่ดินเอกชนให้เกษตรกรได้เข้าไปทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว จำนวน ๓๐,๐๓๑ ไร่ รวมพื้นที่ ๔๘๔,๖๗๘ ไร่ ใน ๕๔ จังหวัด ซึ่งเป็นการทำสัญญาเช่า ๔๓ จังหวัด จำนวน ๑๓,๔๕๖ สัญญา และการทำสัญญาเช่าซื้อใน ๕๑ จังหวัด จำนวน ๗,๕๙๘ สัญญา ซึ่งพื้นที่ที่ ส.ป.ก. จัดสรรให้เกษตรกรมีความแตกต่างกันทางด้านศักยภาพของพื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรม เนื่องจากมีทั้งพื้นที่ที่อยู่ในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน ส่งผลต่อผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรที่แตกต่างในแต่ละพื้นที่ ขณะที่การกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดินของ ส.ป.ก. ให้คิดค่าเช่าที่ดินโดยอิงมูลค่าที่ดินตามราคาประเมินมูลค่าที่ดินของกรมธนารักษ์ ตามมติคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ ๓/๒๕๕๗ วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๗ ซึ่งราคาประเมินมูลค่าที่ดินของกรมธนารักษ์ มีการปรับเปลี่ยนที่เพิ่มขึ้นทุก ๔ ปี ทำให้ที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดซื้อมาแล้วจัดสรรให้เกษตรกรได้เข้าทำประโยชน์มีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย

งานวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและผลตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในที่ดินเอกชน และการสำรวจค่าเช่าที่ดินท้องตลาดของที่ดินเกษตรกรรม เพื่อเป็นข้อมูลให้กับ ส.ป.ก. ประกอบการกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเช่าที่ดินให้เหมาะสมกับเกษตรกร รวมถึงการบริหารจัดการที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและพื้นที่ใกล้เคียง

๒) เพื่อสำรวจค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาดของที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก.

๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดินเอกชนที่ได้จากการจัดซื้อด้วยเงินกองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) ข้อมูลผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และข้อมูลราคาเช่าที่ดินตามราคาตลาดในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง ข้อความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการเช่าที่ดินของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และความคิดเห็นจากหน่วยงานอื่นในการเก็บค่าเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับ ส.ป.ก. ในการปรับปรุงหลักเกณฑ์การคิดค่าเช่าที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินให้เหมาะสม

๒) ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน การลงทุนการผลิต ผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) รวมถึงข้อปัญหาของเกษตรกรในการทำการเกษตรของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับวางแผนการพัฒนาเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก.

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยเชิงปริมาณ

๑) ขอบเขตพื้นที่ จังหวัดในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่จัดสรรที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ประเภทสัญญาเช่าให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒) ขอบเขตประชากร เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ประเภทสัญญาเช่าในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๓) ขอบเขตเนื้อหา การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณมุ่งเน้นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินจากการทำเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. และประเภทการใช้ที่ดินเกษตร โดยมีประเด็นเนื้อหาหลักในการศึกษา ดังนี้

- ๑) ข้อมูลด้านคุณสมบัติครัวเรือนเกษตรกร
- ๒) การจัดการที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- ๓) ค่าใช้จ่ายการผลิตเกษตรกรรมและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของเกษตรกร
- ๔) ค่าเช่าที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.
- ๕) ค่าเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.
- ๖) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาพื้นที่และอาชีพเกษตรในพื้นที่ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) และการกำหนดและการจัดเก็บค่าเช่าที่ดินของ ส.ป.ก.

ขอบเขตวิจัยเชิงคุณภาพ

๑) **ขอบเขตพื้นที่** พื้นที่จังหวัดที่มีกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเป็นพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.

๒) **ขอบเขตเป้าหมาย** เกษตรกรที่นอกเขตปฏิรูปที่ดินในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. ที่เช่าที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรม

๓) **ขอบเขตเนื้อหา** การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ๒ ส่วน ได้แก่ การสำรวจค่าเช่าที่ดินเกษตรกรรมตามราคาตลาดในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. ที่มีการปลูกพืช หรือทำกิจกรรมทางการเกษตรคล้ายกันกับที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด ดังนี้

(๑) ความคิดเห็นต่อการกำหนดค่าเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(๒) ข้อจำกัด/ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. เกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับการเช่าที่ดิน ครอบคลุมการกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดิน ระเบียบ เงื่อนไข ฎระเบียบ ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติ

(๓) ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการเกี่ยวกับค่าเช่าที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนสิงหาคม ๒๕๖๓ – พฤศจิกายน ๒๕๖๔ รวม ๑๖ เดือน

ความก้าวหน้าผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑) การนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงถึงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรและพื้นที่เกษตรกรรม สภาพปัญหาในการทำการเกษตร การใช้ประโยชน์ที่ดินและผลตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความรุนแรงของปัญหาของเกษตรกร และความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับที่ดินเอกชนประเภทสัญญาเช่า ส่วนที่ ๒) การนำเสนอข้อมูล เชิงคุณภาพ เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เกษตรกรแปลงใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก.

ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เช่าที่ดินเอกชน จำนวน ๑๕๗ ราย ในพื้นที่ ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพะเยา ลำพูน สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร อุทัยธานี และจังหวัดชัยนาท โดยสรุปประเด็นจากการศึกษาในแต่ละส่วน ดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑) ข้อมูลพื้นฐานเกษตรกร พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นคู่สมรสของผู้เช่าที่ดิน มีสมาชิกในครัวเรือน ๓ - ๔ ราย และมีแรงงานเฉลี่ย ๑ - ๒ รายต่อครัวเรือน

๒) ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. ส่วนมากเป็นมากเอกสารโฉนดที่ดิน (ร้อยละ ๘๔.๗) รองลงมาเป็นเอกสาร นส.๓ นส.๓ก (ร้อยละ ๑๕.๓)

๓) สภาพปัญหาของที่ดินเอกชน สามารถสรุปได้ดังนี้

๓.๑) ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง แม้ในช่วงฤดูฝนเองก็มีน้ำประมาณน้ำไม่เพียงพอเช่นกัน รวมถึงปัญหาคูณภาพน้ำไม่เหมาะสมกับการเกษตร เช่น น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

๓.๒) ปัญหาน้ำท่วม โดยเฉพาะในช่วงปีการผลิต ๒๕๖๐-๒๕๖๒ ที่พบว่า ร้อยละ ๔๖.๕ ของพื้นที่การศึกษาประสบปัญหาน้ำท่วมและเกิดขึ้นในช่วงพืชผลทางการเกษตรกำลังเจริญเติบโต โดยส่วนใหญ่ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายเกือบทั้งหมด (ร้อยละ ๔๓.๑)

๔) การใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ส่วนมากเป็นมีการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งเป็นที่อยู่อาศัยและทำเกษตร (ร้อยละ ๙๓.๖) เพียงร้อยละ ๖.๔ ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำเกษตรเพียงอย่างเดียว

๕) ข้อมูลด้านการผลิตในแปลงเกษตรกรรมปีการผลิต ๒๕๖๒

๕.๑) ต้นทุนการผลิตข้าว พบว่ามีการเพาะปลูกข้าวทั้งนาปีและการทำนาปรัง โดยมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย ๑๓.๗๙ ไร่/ราย มีต้นทุนการผลิต ๓,๙๕๔.๐๘ บาท/ไร่ โดยแบ่งเป็น

๕.๑.๑) ต้นทุนคงที่เฉลี่ยประมาณ ๙๙๓ บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน (๑๑๖ บาท/ปี) ค่าเสื่อมอุปกรณ์และเครื่องจักรทางการเกษตร (๘๖๗ บาท/ปี) และ

๕.๑.๒) ต้นทุนผันแปร เฉลี่ยประมาณ ๒,๙๖๐ บาท/ปี โดยพบว่าขั้นตอนที่ทำให้เกิดต้นทุนมากที่สุด ๓ ลำดับแรกคือ ขั้นตอนการบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการจัดหาพันธุ์ข้าว ตามลำดับ

๕.๒) ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยประมาณ ๘,๓๖๕ บาท/ไร่ แบ่งเป็น

๕.๒.๑) ต้นทุนคงที่เฉลี่ยประมาณ ๒,๔๔๙.๒๒ บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน ๑๐๗ บาท/ไร่ ค่าเสื่อมอุปกรณ์และเครื่องจักรทางการเกษตรเฉลี่ยประมาณ ๒,๓๐๗.๒๔ บาท/ไร่

๕.๒.๒) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยประมาณ ๕,๙๑๖.๐๕ บาท/ไร่ โดยพบว่ามีต้นทุนจากการจัดหาพันธุ์มันสำปะหลัง การเตรียมดิน การบำรุงรักษา และการเก็บเกี่ยว ตามลำดับ

๕.๓) ต้นทุนการผลิตลำไย มีต้นทุนการผลิตลำไยเฉลี่ย ๖,๘๘๑.๗๔ บาทต่อไร่ แบ่งเป็น

๕.๓.๑) ต้นทุนคงที่เฉลี่ยประมาณ ๗๐๕ บาท/ไร่ ประกอบด้วย ค่าเช่าที่ดิน ๑๑๖ บาท/ไร่ ค่าเสื่อมอุปกรณ์และเครื่องจักรทางการเกษตรเฉลี่ยประมาณ ๕๔๗ บาท/ไร่

๕.๓.๒) ต้นทุนผันแปร เฉลี่ยประมาณ ๖,๑๗๖.๓๐ บาท/ไร่ โดยพบว่าต้นทุนผันแปร ๓ ลำดับแรกได้แก่ การบำรุงรักษา การจัดหาพันธุ์ลำไย การเตรียมดินเพื่อปลูก ตามลำดับ

๖) ข้อมูลด้านผลผลิตและผลตอบแทนการผลิตในแปลงเกษตรกรรม ปีการผลิต ๒๕๖๒

๖.๑) การเก็บเกี่ยวข้าวนาปี พบว่าส่วนใหญ่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียงบางส่วน (ร้อยละ ๔๙.๐) และพบว่าเกษตรกร ร้อยละ ๒๐.๖ ของพื้นที่ศึกษา ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เลย ขณะเดียวกันก็มีเกษตรกรที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔

๖.๒) การเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียงบางส่วน (ร้อยละ ๖๖.๗) และรองลงมาสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งหมด (ร้อยละ ๓๓.๓) ทั้งนี้ ไม่พบเกษตรกรที่ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งหมด

๖.๓) การเก็บเกี่ยวผลผลิตลำไย ส่วนใหญ่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งหมด (ร้อยละ ๕๐) รองลงมา สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียงบางส่วน (ร้อยละ ๓๗.๕) และพบว่ามีเกษตรกรบางส่วน ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทั้งหมด (ร้อยละ ๑๒.๕)

๗) ระดับความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ประกอบด้วย

๗.๑) ความรุนแรงระดับมาก ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร ปัญหาจากสภาพดินฟ้าอากาศ (อุณหภูมิต่ำ ฝนทิ้งช่วง) และปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้า ได้แก่ ราคาผลผลิตไม่แน่นอน ตลาดรับซื้อผลผลิตผูกขาด และปัญหาไม่มีมาตรฐานรับรองสินค้าการเกษตร

๗.๒) ความรุนแรงระดับกลาง พบว่ามีสภาพปัญหาตามลำดับ ดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับโรคแมลงหรือศัตรูพืช การขาดแคลนเงินทุนเพื่อการผลิต ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนแรงงานการผลิต ขาดความรู้ทางเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิต และปัญหาขาดเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตทางการเกษตร

๘) การได้รับการสนับสนุนและพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ สามารถแบ่งเป็นรายด้านตามลำดับ ได้แก่ ได้รับการสนับสนุนความรู้ด้านการทำการเกษตร (ร้อยละ ๓๗.๕) การช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เช่น การประกันราคาการจำหน่ายผลผลิต การช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยวผลผลิต การช่วยเหลือกรณีเกิดภัยธรรมชาติ (ร้อยละ ๒๑.๗) การสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ร้อยละ ๑๔.๑) และได้รับความรู้เรื่องการตลาด (ร้อยละ ๑๑.๘)

๙) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับการเช่าที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อขั้นตอนการดำเนินการจัดสรรที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. และยังพบว่าเกษตรกรไม่พึงพอใจตามรายละเอียด ดังนี้

๙.๑) จำนวนเนื้อที่ที่ได้รับจัดสรรให้เข้าทำประโยชน์น้อยเกินไป ควรจัดที่ดินให้เกษตรกร ตั้งแต่ ๑๐ - ๕๐ ไร่ และเกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังต้องการตั้งแต่ ๓๐ ไร่ เพื่อให้สามารถแบ่งพื้นที่สลับปีการเก็บเกี่ยวได้ (ร้อยละ ๑๖.๐)

๙.๒) ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ทราบสิทธิได้รับจัดที่ดินจนเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ระยะเวลาสั้นเกินไป (ร้อยละ ๘.๓)

๙.๓) ความรวดเร็วและความสะดวกในการจัดทำสัญญาเช่าที่ดิน มีความล่าช้า และเกษตรกรไม่สามารถติดตามความก้าวหน้าของการจัดทำสัญญาได้ (ร้อยละ ๕.๘)

๙.๔) การอธิบายรายละเอียดสัญญาเช่าของเจ้าหน้าที่ เกษตรกรไม่เข้าใจรายละเอียดของสัญญาเช่า (ร้อยละ ๑.๓)

๙.๕) อัตราค่าเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) มีอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับความสามารถของพื้นที่ทำการเกษตร (ร้อยละ ๓.๒)

๙.๖) การเก็บค่าเช่าไม่มีความสะดวก เนื่องจากเดินทางไปชำระค่าเช่าไม่สะดวก ไม่มีรถประจำทาง ควรให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ และให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่ได้รับผลผลิต (ร้อยละ ๑.๓)

๙.๗) ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ) เช่น ไม่มีถนนเข้า-ออก แปลงที่ดิน เมื่อทำเรื่องขอรับสนับสนุนไปแล้วแต่ไม่ได้รับการพิจารณา ถนนมีความชำรุดเสียหายไม่ได้รับการซ่อมแซม และแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ประโยชน์ (ร้อยละ ๓๕.๙)

๙.๘) ขาดการติดตามและช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทั้ง ส.ป.ก. จังหวัด/ส่วนกลาง เกษตรกร (ร้อยละ ๒๖.๙)

๙.๙) ไม่เคยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรจาก ส.ป.ก. ทั้งด้านความรู้ ด้านทุนการประกอบอาชีพ และด้านปัจจัยการผลิต (ร้อยละ ๓๙.๐)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สภาพการเตรียมพื้นที่ที่ดินเอกชนและการพัฒนาศักยภาพพื้นที่และเกษตรกรในพื้นที่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. ประเภทสัญญาเช่า โดย สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด เกี่ยวกับการดำเนินงานในที่ดินเอกชน จำนวน ๕ จังหวัด ได้แก่ เจ้าหน้าที่กลุ่มยุทธศาสตร์และปฏิรูปที่ดิน กลุ่มกฎหมาย และกลุ่มการเงินและจัดเก็บผลประโยชน์ สรุปได้ดังนี้

การสำรวจค่าเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนอกพื้นที่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. พบว่า ค่าเช่าที่ดินในการทำเกษตรกรรมในที่ดินอื่นที่ไม่ใช่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. มีอัตราค่าเช่าที่ดินอยู่ในช่วง ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ บาทต่อไร่ ขณะที่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. มีอัตราค่าเช่าอยู่ระหว่าง ๗๒.๑๓ ถึง ๑๐๕ บาทต่อไร่ โดยมีรายละเอียดลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ พื้นที่คล้ายกัน ลักษณะดินเหมือนกัน ใช้น้ำในแหล่งเดียวกัน และปลูกพืชชนิดเดียวกัน เช่น กรณีจังหวัดลำพูน จังหวัดพิจิตร จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดสุโขทัย

ขณะเดียวกันยังพบว่าในบางพื้นที่ในที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. มีสภาพความแตกต่างจากพื้นที่เช่าแปลงข้างเคียง เช่น พื้นที่ ส.ป.ก. เป็นที่ดินและดินทราย ไม่มีแหล่งน้ำ เกษตรกรใช้ประโยชน์ด้วยการปลูกมันสำปะหลังและมะม่วง ในขณะที่พื้นที่เอกชนนอกเขตแปลงข้างเคียงปลูกข้าว นาปรัง หรือข้าวนาปี

แผนการดำเนินการโครงการวิจัยในระยะต่อไป (ปีงบประมาณ ๒๕๖๕)

๑. จัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ค้ำดำเนินการ ๑๐ จังหวัด
๒. วิเคราะห์ข้อมูล จัดทำรายงานผลการวิจัย
๓. เสนอร่างรายงานการวิจัยต่อคณะกรรมการวิชาการ ส.ป.ก.
๔. เสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ เผยแพร่และใช้ประโยชน์

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) บทที่ ๒ การตรวจเอกสาร ผู้วิจัยควรสรุปแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เป็นข้อสรุปของตนเอง หรือเขียนอธิบายว่าเพราะเหตุใดจึงต้องนำเอาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการศึกษานี้

๒) บทที่ ๓ กรรมการมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๒.๑) การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยนั้นได้น้อยกว่าที่จำเป็น ซึ่งการใช้สูตร Yamane ควรจะมีการนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติขั้นสูง เช่น T-test, F-test และหัวข้อที่เขียนอธิบายในบทที่ ๓ ควรเขียนโดยแยกประเด็นพื้นที่ศึกษาไว้หัวข้อหนึ่ง ส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างก็ให้เขียนไว้ในอีกหัวข้อ ทั้งนี้กรรมการเสนอว่าควรปรับกลุ่มตัวอย่างให้เก็บข้อมูลได้ประมาณร้อยละ ๘๐ ของจำนวนที่คำนวณได้จากสูตร Yamane ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่นำมาใช้ในการเขียนผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

๒.๒) การเขียนอธิบายวิธีการเก็บข้อมูล ควรนำข้อมูลปฐมภูมิขึ้นก่อนข้อมูลทุติยภูมิ และควรมีการอธิบายเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพิ่ม เช่น การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ควรอธิบายว่าแบบสอบถามมีกี่ตอน และการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ควรอธิบายหรือระบุให้ชัดเจนว่า ผู้ให้ข้อมูลมีใครบ้าง และสัมภาษณ์ประเด็นไหนบ้าง ทั้งนี้ควรเพิ่มตัวอย่างของแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพไว้ในส่วนของภาคผนวกด้วย

๒.๓) การหาค่าความเชื่อมั่น สังเกตว่ามีการทำทั้ง IOC และ Survey test ควรเลือกทำเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องทำทั้ง ๒ วิธี และควรเขียนอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมในรายงานด้วย

๓) บทที่ ๔ กรรมการมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๓.๑) ข้อมูลในตาราง หากมีค่าเป็น ๐ หรือค่าการสูญหาย (missing) ให้ตัดออก และหากมีการนำเสนอค่าเฉลี่ย (Mean) ควรมีการนำเสนอค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประกอบด้วย นอกจากนี้ควรตรวจสอบคำผิด คำถูกให้เรียบร้อย

๓.๒) ด้านข้อมูลเชิงคุณภาพ มีความน่าสนใจตรงที่มีการเปรียบเทียบค่าเช่าของที่ดิน ส.ป.ก. กับ ค่าเช่าของที่ดินนอกเขต ส.ป.ก. ขอเสนอว่าในแต่ละจังหวัดควรเก็บข้อมูลมาอย่างละ ๓ จุด พื้นที่ ส.ป.ก. ๓ จุด และพื้นที่นอกเขต ส.ป.ก. ๓ จุด เพราะจุดเดียวยืนยันไม่ได้ว่าเป็นจริง หลักวิธีหาค่า ปกติที่ยอมรับกันคือการนำเอาค่าต่ำสุด สูงสุดออก แล้วเอาค่าตรงกลางมาหาร ซึ่งจากข้อมูลที่เก็บมา สังเกตเห็นว่า พื้นที่ในเขต ส.ป.ก. มีแนวโน้มค่าเช่าสูงกว่าพื้นที่นอกเขต ส.ป.ก. ควรมีการอธิบายเพิ่มเติม ว่าพื้นที่ดังกล่าวแตกต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใดหรือมีปัจจัยใดที่ทำให้มีราคาเช่าที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับค่าเช่าที่ดินเอกชนได้ต่อไป

๔) เสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการเขียน บทที่ ๕ ควรมีการเขียนอภิปรายผลเปรียบเทียบกับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้มีการศึกษาเข้าไปด้วย เพื่อเก็บเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหาร ไว้ใช้ในการตัดสินใจ ว่ารายได้เกษตรกร ถ้าวิเคราะห์ได้ว่าไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจนแล้วเหมาะสมจะขึ้น ค่าเช่าหรือยัง แต่จะวิเคราะห์สถิติสูงไม่ได้ ถ้าไม่เก็บตัวอย่างมาให้มากพอ ตัวอย่าง ๔๐๐ ต้องเก็บให้ได้ ๓๐๐ ขึ้นไป หรือให้ได้ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป จึงจะได้มีความน่าเชื่อถือ

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) การนิยามคำศัพท์ หากได้นิยามคำว่า “ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ)” ไว้แล้วในครั้งถัดไปไม่จำเป็นต้อง ระบุคำว่า (จัดซื้อ) อีกต่อไป

๒) การตรวจสอบเอกสารในบทที่ ๒ ให้ตรวจสอบคำถูกคำผิด แก้ไขหรืออธิบายชี้แจงตาราง ที่หน้า ๗ ตารางที่ ๒.๒ ผลการดำเนินงานเข้าทำประโยชน์ที่ดินของ ส.ป.ก.เป็นผลการจัดที่ดินหรือเปล่า หรือเป็นผลการจัดที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. และ ตัวเลข ๐๐ ในตารางให้ใช้เครื่องหมาย – แทน ส่วนหน้า ๒๔ ตารางที่ ๒.๕ อัตราค่าเช่า บาท/ไร่ ต่อเท่าไร่ ต่อปีหรือเดือน และตารางที่ ๒.๖ หัวข้อทำให้มีข้อดี ข้อเสียต่อเกษตรกร ถูกต้องหรือไม่

๔) กรอบแนวคิดงานวิจัย หน้า ๒๘ การศึกษาเรื่องประเด็นค่าเช่าทำเทียบในเขตกับนอกเขต ใช้หรือไม่ แต่ในกรอบงานวิจัยไม่มีระบุว่าในเขต กรอบบนสุดเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน ถัดมา เป็นค่าใช้จ่าย ผลผลิต มูลค่าผลผลิต ผลตอบแทน กรอบที่น่าจะเป็นอัตราค่าเช่า ผู้วิจัยเขียนว่า ข้อเสนอแนะ ต้องเพิ่มค่าเช่าที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินแล้วเปรียบเทียบค่าเช่าตามท้องตลาด ถัดมาค่อยเป็น ข้อเสนอแนะเรื่องอัตราค่าเช่า เพราะยังอยู่ในช่วงเก็บข้อมูล จึงยังไม่มีข้อเสนอแนะ

๕) บทที่ ๓ มีข้อสังเกตว่าผู้วิจัยได้มีการเขียนระเบียบวิธีวิจัยโดยแยกเป็น วิจัยเชิงปริมาณ และ วิจัยเชิงคุณภาพ ขอเสนอว่าไม่จำเป็นต้องแยกเป็น ๒ วิธี แต่ควรแยกเป็นประเด็นต่างๆ เช่น เครื่องมือที่ใช้ วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดกลุ่มและอธิบายตามประเด็นในแต่ละหัวข้อ และควรอธิบายว่า สถิติที่ใช้ในการวิจัยใช้กับข้อมูลอะไรบ้าง มีการวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นอย่างไร

๖) บทที่ ๔ ข้อสังเกตที่เห็นคือเป็นการเขียนโดยจัดกลุ่มข้อมูลเพื่อนำเสนอให้กรรมการเห็นว่า ข้อมูลที่เก็บมาได้เป็นอย่างไร แต่ยังไม่ได้มีส่วนของการวิเคราะห์ กรรมการเสนอแนะว่าหากเก็บข้อมูล เสร็จแล้วควรเขียนผลที่ได้จากการวิจัยตามประเด็นโดยไล่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ควรตรวจสอบเรื่อง คำผิดเพิ่มเติม และในการเขียนบรรยายควรเลือกว่าจะอธิบายเป็นสัดส่วน หรือร้อยละ เช่น จำนวน เกษตรกรมากกว่า ๓ ใน ๔ หรือร้อยละ ควรเลือกใช้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในส่วนของผลผลิตที่เป็นข้าว ผู้วิจัยมีการสอบถามถึงประเภทของการปลูกข้าวว่าเป็นนาโยน นาดำ หรือนาหว่าน แต่ในการนำเสนอข้อมูลเป็นการเสนอเพียงนาปรัง หรือนาปี แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึง ว่าการทำนาโยน นาดำ นาหว่าน มีต้นทุนการผลิตแตกต่างกันอย่างไร และผลผลิตที่ได้แตกต่างกัน

อย่างไร หากมีการนำเสนอในส่วนนี้จะทำให้ทราบว่ารูปแบบของการปลูกข้าวในแต่ละแบบนั้น มีผลต่อต้นทุนหรือผลผลิตแตกต่างกันอย่างไร การอธิบายผลผลิตเฉลี่ยควรระบุหน่วยให้ชัดเจน

การนำเสนอระดับความพึงพอใจ ควรเขียนอธิบายว่าสิ่งที่เกษตรกรพึงพอใจมีอะไรบ้าง แล้วสิ่งที่เกษตรกรไม่พึงพอใจ ได้แก่อะไร เพราะอะไร เพื่อที่จะสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ต่อไป และควรวิเคราะห์ให้เห็นว่าเกษตรกรในแต่ละจังหวัดมีการจ่ายค่าเช่าสุทธิทั้งหมดเท่าไรต่อปี และเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อปีเท่าไร เพื่อหาแนวโน้มความสามารถในการจ่ายค่าเช่าที่ดินของเกษตรกร

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน :
ได้กล่าวถึงงานวิจัยเรื่องนี้ว่าน่าจะเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้อย่างแน่นอน พร้อมให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ ดังนี้

๑) บทที่ ๓ ตามที่ ผู้เชี่ยวชาญอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์ เสนอแนะ เรื่องการรวบเขียนระหว่างระเบียบวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ให้เป็นทางเลือกของนักวิจัย หากจะเลือกวิธีใดควรมีความชัดเจนว่ากลุ่มเป้าหมายเลือกใคร ค่าเฉลี่ยอะไร มีจำนวนเท่าไร ในเชิงปริมาณให้ตรวจสอบตัวเลขในตารางกับในสูตรคำนวณให้ตรงกัน จำนวนตัวอย่างเมื่อแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ค่อนข้างมากในสภาพปัจจุบัน ควรประเมินว่าในช่วงเวลาขยาย ๑ ปี จะสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จหรือไม่ ทบทวนวิธีการเลือกตัวอย่าง สามารถรวมกันได้หรือไม่ ทั้งในเขตกับนอกเขตชลประทาน แต่ก็ไม่ควรต่ำกว่า ๔๐๐ ราย ส่วนเรื่องการกระจายตัว และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ เช่น การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) หรือนำแบบสอบถามไปทดสอบแบบ Survey Test ซึ่งสามารถทำได้ทั้งสองวิธี หรือมากกว่านี้ก็ไม่เป็นไร แต่ไม่ควรขาดขั้นตอนนี้

การสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane ยังจำเป็นอยู่แม้ว่าจะใช้สถิติพื้นฐาน ถ้าหลังเก็บข้อมูลครบแล้วมีข้อมูลที่น่าสนใจ สามารถเพิ่มเติมในส่วนของการเครื่องมือที่สามารถหาความสัมพันธ์ของปัจจัยได้ ซึ่งจากข้อมูลที่น่าเสนอคาดว่าจะไปถึงได้ แต่ต้องดูว่าเก็บข้อมูลตัวอย่างมาได้เท่าไร และการกระจายตัวสามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ สามารถปรับปรุงเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย หรือสูงกว่านั้นได้อีก

๒) ด้านเป้าหมายและระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ขอให้เพิ่มจำนวนให้ชัดเจนและประกอบด้วยใครบ้าง จำนวนเท่าไร เพิ่มเนื้อหาในส่วนของการเครื่องมือในการเก็บข้อมูลพร้อมทั้งระบุประเด็นให้ชัดว่าเก็บข้อมูลใดมาบ้าง

๓) บทที่ ๔ เข้าใจว่าเป็นข้อมูลเบื้องต้นจากกลุ่มตัวอย่าง ๑๐๐ กว่าราย วิธีการนำเสนอจะรวบเสนอตามวัตถุประสงค์ก็ได้ แต่ตอนนี้ยังไม่วิเคราะห์จริง แต่ต้องเอาข้อมูลที่ได้มาแสดงก่อนว่าได้อะไรมาบ้าง

เพราะฉะนั้น นอกจากตรวจสอบการสะกดคำพิสูจน์อักษรแล้ว ให้ตรวจสอบการนำเสนอตัวเลขต่าง ๆ ดูหน่วยให้ถูกต้องทุกตาราง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งนอกจากค่าเช่าแล้ว ให้ทำตารางเปรียบเทียบกับคำตอบแทนว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากส่วนที่จะนำไปใช้ประโยชน์นอกจากค่าเช่าแล้ว ต้องพิจารณาถึง คำตอบแทนด้วย จะได้เห็นภาพว่าการที่เราจะไปเพิ่มค่าเช่ามีความสมเหตุสมผลแล้วหรือไม่ ส่วนปัญหาเรื่องแหล่งน้ำและการพัฒนาอาชีพ ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนงานของ เช่น การพัฒนาอาชีพเกษตรกรของสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.) เป็นต้น

นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข เลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจและจับต้องได้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ จึงขอให้ผู้เชี่ยวชาญทุกคนเป็นที่ปรึกษาให้กับนักวิจัย และไม่จำเป็นต้องว่างานวิจัยนี้เป็นของสำนักหนึ่งสำนักใด ขอให้ช่วยกันทำการศึกษาร่วมกัน โดยเฉพาะประเด็นที่ดินเอกชน ที่แทบไม่ได้มีการกล่าวถึงเลย โดยส่วนใหญ่ มักกล่าวถึงแต่พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่อุทยาน หรือพื้นที่ราชพัสดุ แต่เมื่อดำเนินการมอบที่ดินเอกชนให้เกษตรกรไปแล้ว หากสุดท้ายมีปัญหาการเปลี่ยนมือ ปัญหาค้ำค่าเช่า นำไปสู่กระบวนการฟ้องร้อง ซึ่งการที่ราชการฟ้องประชาชนถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นที่ผิดปกติที่สุด บ่งบอกการทำงานได้ไม่ถึงเป้าหมาย ดังนั้นจึงเห็นด้วยกับสิ่งที่นักวิจัยดำเนินงานมาและขอขอบคุณ แต่ต้องการให้อาณาเขตและมุมมองของคณะกรรมการที่มีประสบการณ์ไปปรับใช้ งานวิจัยเป็นงานที่ทำให้พวกเราได้คิด และได้มีโอกาสมาช่วยกันเปิดมุมมอง อย่างน้อยก็เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เปิดมุมมองที่ทุก ๆ คนช่วยกันคิดช่วยกันทำ

เห็นความตั้งใจในการเก็บข้อมูลของนักวิจัยที่ต้องใช้ความพยายามในการทำงานสูงมาก จึงอยากให้นำมาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะในมิติที่ดินเอกชนมักเป็นพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้เข้าไปดูแล ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านอาชีพความเป็นอยู่ รวมถึงที่ดินพระราชทานที่จัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์แล้วและควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพราะทุกอย่างมีผลกระทบต่อ ส.ป.ก. ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงภารกิจที่เจ้าหน้าที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าไปดูแลเกษตรกรในพื้นที่ ขอขอบคุณทีมวิจัยและหวังว่าจะมีการต่อยอดจากที่กรรมการได้ให้ข้อเสนอแนะไว้แล้ว

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

จากการนำเสนอผลการศึกษาน้ำ ๑๘ จากตัวอย่าง ๓๔๐ มีชลประทาน ๘ ราย แต่ผลหน้า ๑๙ จากตารางรายการต่างๆ ปรากฏว่าประสพภาวะน้ำท่วม ภัยแล้ง และความเสียหายจากเรื่องน้ำ แต่สรุประบุไว้ว่า ไม่มีปัญหาด้านน้ำปริมาณร้อยละ ๗๐ มีปัญหาด้านน้ำร้อยละ ๒๙.๕ ข้อมูลน่าจะคลาดเคลื่อน ขณะที่หน้า ๒๔ และหน้า ๒๗ ก็ระบุว่าจะมีปัญหาเรื่องการคลาดเคลื่อนน้ำพอสมควร พอผลวิเคราะห์ว่าอยู่ในเขตนอกเขตแล้วไม่มีแหล่งน้ำต้นทุน ขอให้ตรวจสอบว่าข้อมูลนี้จะสลับกันหรือไม่

นางสาวกรวรรณ เตชะภัทรเมธากุล นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่ : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การทบทวนวรรณกรรม นักวิจัยทบทวนเอกสารย้อนหลังไปกว่า ๔๘ ปี ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาอาจมีงานวิจัยใหม่ ๆ เกิดขึ้นมามาก จึงควรทบทวนวรรณกรรมให้ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด และเพิ่มเติมงานศึกษาของต่างประเทศเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะให้ข้อมูลทันกับสถานการณ์มากที่สุด

๒. การอ้างอิงในหน้า ๑ นักวิจัยใช้อักษรย่อ สวม. ซึ่งบุคคลภายนอกอาจไม่เข้าใจความหมาย จึงควรใช้ชื่อเต็ม คือ สำนักวิชาการและแผนงาน

มติที่ประชุม เห็นชอบให้ดำเนินงานตามแผน โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๓ ราย ดังนี้

๑. นายปรีชา ลัมฉวิล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
๒. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน
๓. นางสาวดวงขวัญ ทวีชีรา	ผู้อำนวยการกลุ่มที่ดินและผลประโยชน์
สำนักบริหารกองทุน

เรื่องที่ ๔.๓ พิจารณาเห็นชอบข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๑ เรื่อง

๔.๓.๑ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากลไกสหกรณ์ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินที่รัฐจัดให้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล จังหวัดอุทัยธานี

โดย นางสาวอัจฉรา กริ่งเกษมศรี

นายฉัตรชัย มั่นคง

นางสาววรารณ บัวเพื่อน

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก) โดย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี (ส.ป.ก.อุทัยธานี) ได้ดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลของจังหวัดอุทัยธานี (คทช.อุทัยธานี) ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินโครงการที่จำแนกฯ ป่าทับเสลา (ฝั่งซ้าย) หมู่ที่ ๗ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลลานสัก และป่าห้วยทับเสลาและป่าคอกควาย หมู่ที่ ๔ หมู่ที่ ๖ หมู่ที่ ๘ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี และได้อนุญาตให้ สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบำ จำกัด เข้าทำประโยชน์ (มติ คปจ. ครั้งที่ ๕/๒๕๕๘) จำนวน เนื้อที่ ๒,๔๒๓.๒๑ ไร่ โดยต้องจ่ายค่าเช่าให้กับ ส.ป.ก. ปีละ ๒๙๘,๓๘๕.๙๓ บาท ซึ่งได้รับการยกเว้นค่าเช่าตามมติ คปจ. แล้ว จำนวน ๒ รอบรอบละ ๓ ปี (รอบที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ และรอบที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑ ถึงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๔)

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา สหกรณ์ระบำฯ และหน่วยงานภาครัฐในและนอกพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ได้ร่วมกันขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในพื้นที่ คทช. อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ส่งผลให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามแม้การดำเนินงานของสหกรณ์จะทำให้สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการชำระค่าเช่าที่ดินให้แก่ ส.ป.ก.ในแต่ละปีได้ ดังนั้น คณะกรรมการสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบำ จำกัด ส.ป.ก.อุทัยธานี และสหกรณ์จังหวัดอุทัยธานี จึงมีความเห็นร่วมกันในประเด็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากลไกสหกรณ์ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินที่รัฐจัดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อชำระค่าเช่าที่ดินให้แก่ ส.ป.ก. รวมถึงสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การศึกษา

๑. เพื่อพัฒนาและยกระดับศักยภาพของคณะกรรมการสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบำ จำกัด ผู้นำและสมาชิกสหกรณ์ ในการบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี

๒. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี ให้พึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถใช้จ่ายประโยชน์จากที่ดิน รวมทั้งทุน ทรัพยากรที่รัฐจัดให้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. เพื่อกำหนดแนวทางและพัฒนาอาชีพเกษตรกรในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี ให้เหมาะสมกับทุน ทรัพยากร ศักยภาพ และบริบทของพื้นที่

๔. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี ตามแนวทางชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. คณะกรรมการสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบ่ำ จำกั๊ด และผู้นำเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง มีศักยภาพและความสามารถในการบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี ได้อย่างโปร่งใสเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

๒. สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบ่ำ จำกั๊ด มีความสามารถในการดำเนินกิจการสหกรณ์ และการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี รวมทั้งสามารถจ่ายค่าเช่าที่ดินให้ ส.ป.ก. ได้

๓. เกษตรกรใน คทช. อุทัยธานี มีรายได้ที่มั่นคงจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สามารถจ่ายค่าเช่าที่ดินให้สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบ่ำ จำกั๊ด ได้

๔. คทช. อุทัยธานี มีแนวทาง และรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับทุน ทรัพยากร ศักยภาพ และบริบทของชุมชน รวมทั้งมีกลไกการเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ได้แก่สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบ่ำ จำกั๊ด

๕. การมีส่วนร่วมของภาคี และหน่วยงาน รัฐ เอกชน ประชาชน ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในพื้นที่ คทช. อุทัยธานี

การทบทวนวรรณกรรม

ประเด็นหลักในการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล
๒. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
๔. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสหกรณ์
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา ประกอบด้วย

การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานสหกรณ์ กลไกการบริหารงานสหกรณ์ การบริหารเงินทุน หุ้นและผลตอบแทนของสหกรณ์ การชำระหนี้และการบริหารหนี้

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การจัดการกลุ่มการผลิต การจัดการการตลาดบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การนำองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการวางแผนการผลิต การจัดการและการตลาด ในขั้นที่ ๑ (พอมีพอกินสู่การพึ่งตนเอง) ขั้นที่ ๒ (การตลาดและการรวมกลุ่ม) และขั้นที่ ๓ (การขยายเครือข่าย)

ขอบเขตด้านพื้นที่ สถานที่วิจัย

พื้นที่โครงการจัดที่ดินทำกินชุมชนตามนโยบายรัฐบาล ตำบลระบ่ำและตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี จำนวน ๖ ชุมชน ซึ่งมีเกษตรกรในโครงการ(สมาชิกสหกรณ์และคณะกรรมการสหกรณ์) จำนวน ๓๙๖ ราย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๖๔ - กันยายน ๒๕๖๖

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

วิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินระบอบ จำกัด และผู้นำเกษตรกรใน คทช. อุทัยธานี ในการศึกษา ปัญหา ศักยภาพของชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการยกระดับและพัฒนา คทช.อุทัยธานี ให้มีความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

พื้นที่ศึกษาและประชากร

ผู้ร่วมโครงการวิจัยประกอบด้วย คณะกรรมการสหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์จังหวัด อุทัยธานี และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรในโครงการ ประกอบด้วยคณะกรรมการของสหกรณ์ ทั้ง ๖ ชุมชน เป็นนักวิจัยร่วม จำนวนประมาณ ๒๕ รายและสมาชิกสหกรณ์จาก ๖ ชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวนประมาณ ๒๕๐ ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ตามเครื่องมือที่ทีมวิจัยออกแบบเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตามประเด็นที่ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ คณะกรรมการสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์ เจ้าหน้าที่และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อยืนยันข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม การทำประโยชน์ในที่ดิน เป็นต้น

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ Triangular โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ระยะเวลา ผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยแผนผังตาราง หรือแผนภูมิและการนำเสนอความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ ความสอดคล้องของข้อมูลกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาการวิจัย

๑. ระยะเตรียมการ (ตุลาคม ๒๕๖๔ – เมษายน ๒๕๖๕)

๑) สร้างทีมวิจัย

๒) เรียนรู้เรื่องเครื่องมือวิจัย สร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) สร้างแรงบันดาลใจให้กับทีม และแลกเปลี่ยนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม

๒. ระยะดำเนินการ (พฤษภาคม ๒๕๖๕ - มีนาคม ๒๕๖๕)

๑) จัดทำแผนการเก็บข้อมูล

๒) ดำเนินการเก็บข้อมูล ตามเครื่องมือที่วางแผนไว้

๓) จัดทำเวทีทบทวนข้อมูล

๔) บันทึกข้อมูลและรายงานผลเป็นระยะ

๓. ระยะสรุปผลการวิจัย (เมษายน - กันยายน ๒๕๖๖)

- ๑) รวบรวมและสรุปผลการวิจัย
- ๒) วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล
- ๓) จัดทำรายงานการวิจัย
- ๔) นำเสนองานวิจัย

แผนการดำเนินงานและงบประมาณ (ถ้ามี)

งบประมาณทั้งสิ้น ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาทถ้วน) แบ่งเป็น

๑. ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ งบประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ บาท

- ๑) ระยะเตรียมการ (ตุลาคม ๒๕๖๔ – มีนาคม ๒๕๖๕)
- ๒) ระยะดำเนินการ (ระยะที่ ๑ : เมษายน ๒๕๖๕ – กันยายน ๒๕๖๕)

๒. ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ งบประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท มี ๒ ระยะ

- ๑) ระยะดำเนินการ (ระยะที่ ๒ : ตุลาคม ๒๕๖๕ – มีนาคม ๒๕๖๖)
- ๒) ระยะสรุปผลการวิจัย (เมษายน ๒๕๖๖ – กันยายน ๒๕๖๖)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายวิณะโรจน์ ทรัพย์ส่งสุข เลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้กล่าวชื่นชมว่างานวิจัยเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ดี การดำเนินงานของ ส.ป.ก. จำเป็นต้องใช้กลไกของสถาบันเกษตรกรในการขับเคลื่อน หากกลุ่มเกษตรกรเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ก็จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเกษตรกร การพัฒนาสหกรณ์ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาพื้นที่ให้เข้มแข็ง ซึ่งการสร้างความเข้มแข็งต้องเริ่มต้นจากภายในไปสู่ภายนอก โดยใช้มิติการมีส่วนร่วมและกลไกสถาบันเกษตรกร ขอให้ดำเนินการจัดงานวิจัยเรื่องนี้เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้างสำหรับ ส.ป.ก.

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการพัฒนาพื้นที่ คทช. โดยเฉพาะในมิติสหกรณ์ กลุ่มพัฒนาสถาบันและธุรกิจชุมชน สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.) ยังขาดกลไกเชิงนโยบายในการร่วมดำเนินงานกับ ส.ป.ก.จังหวัด เกี่ยวกับการวางพื้นฐานการสร้างกลุ่มในระยะแรกของการดำเนินงาน จัดสรรคนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ที่ผ่านมาการพัฒนาพื้นที่ คทช. จะดำเนินการโดยกลไกของ ส.ป.ก.จังหวัด เป็นหลัก การมีส่วนร่วมของส่วนกลางยังคงค่อนข้างน้อย

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

๑) งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยที่ตอบโจทย์ของ ส.ป.ก. โดยเฉพาะการดำเนินงานในพื้นที่ คทช. และสำนักบริหารกองทุน (สบท.) ซึ่งเป็นโจทย์จากพื้นที่ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ได้ให้มา เนื่องจากความต้องการในการแก้ปัญหาและปรับปรุงสหกรณ์

๒) จุดเด่นของงานวิจัยเรื่องนี้ คือ การพัฒนากลไกสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม ในข้อเสนอโครงการวิจัย ควรปรับตัวอุปสรรค เนื่องจากมีเพียงวัตถุประสงค์ในเชิงพัฒนา จึงควรเพิ่มวัตถุประสงค์ในเชิงวิจัยร่วมด้วย และเนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งการทำวิจัยแบบ PAR จะต้องแบ่งเป็น ๔ ช่วงเวลา คือ

๒.๑) การศึกษาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ออกแบบการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมทั้งในส่วน of กลไกสหกรณ์ การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง และการใช้ประโยชน์ที่ดินแปลงรวม พร้อมกับจัดทำแผนปฏิบัติการ

๒.๒) การนำแผนฯ ที่จัดทำไปทดลองปฏิบัติ

๒.๓) การสรุปผลจากการทดลองนำแผนไปปฏิบัติว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้สะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน

๒.๔) การสรุปบทเรียน รูปแบบการวิจัยที่ได้ กลไกการบริหารจัดการสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะได้โมเดลจากการศึกษา พร้อมระบุปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และปัจจัยที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ควรกำหนดวัตถุประสงค์เชิงวิชาการในการศึกษาก่อนที่จะได้ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

๓) ควรเพิ่มเนื้อหาของกรอบแนวคิดโดยพิจารณาว่าตอบโจทย์ของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หรือไม่ และควรเพิ่มแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบูรณาการ การสร้างเครือข่าย พร้อมทั้งระบุเครื่องมือที่จะใช้ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่อยู่ในประเภทของการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น เส้นแบ่งเวลา (Time Line) เป็นต้น สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ไม่เชิงว่าจะจะเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากต้องสะท้อนว่ากลไกที่ออกแบบขึ้นมานั้นส่งผลต่อประโยชน์ที่ได้รับและตัวสมาชิก มากน้อยเพียงใด เมื่อปรับแล้วให้นำมาหารือกับที่ปรึกษาก่อนนำไปดำเนินการต่อไป

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน : ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ ดังนี้

๑) งานวิจัยเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ดี หากสามารถทำได้ดีจะนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดได้มาก และขอให้เพิ่มเติมในประเด็นของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำไปจัดทำแผนปฏิบัติการ พร้อมระบุว่า สำนัก/กอง/ศูนย์ ไตที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้

๒) เพิ่มเติมประเด็นนวัตกรรมที่พื้นที่ที่ศึกษาต้องการ เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

๓) ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการสหกรณ์ในพื้นที่ คทช.จังหวัดอุทัยธานีกับการบริหารจัดการสหกรณ์ พื้นที่ คทช. จังหวัดอื่นๆ เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการสหกรณ์ในแต่ละพื้นที่ และสามารถใช้รูปแบบการบริหารจัดการสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพเป็นแนวทางพัฒนาในพื้นที่ศึกษาได้

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

๑) การกำหนดชื่อเรื่อง ควรคำนึงถึงวิธีการศึกษา และคำสำคัญของงานวิจัย โดยงานวิจัยเรื่องนี้ คำสำคัญ คือ กลไกสหกรณ์ การบริหารจัดการสหกรณ์และที่ดินของรัฐ ควรระบุความหมายและองค์ประกอบ รวมทั้งกำหนดนิยามของคำสำคัญให้ชัดเจน และสามารถวัดได้ เช่น นิยามของคำว่า “ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน” ซึ่งเป็นนามธรรมที่ค่อนข้างวัดความสำเร็จได้ยาก เป็นต้น

๒) จากการอ่านข้อเสนอโครงการวิจัย พบว่า งานวิจัยนี้ มีประเด็นปัญหา ๒ ประการ คือ

๒.๑) เกษตรกรไม่สามารถจ่ายเงินให้สหกรณ์ได้

๒.๒) คณะกรรมการสหกรณ์ขาดศักยภาพในการบริหารสหกรณ์

ดังนั้น งานวิจัยนี้ ต้องแก้ไขปัญหา ๒ ประการดังกล่าว การกำหนดวัตถุประสงค์ นอกจากวัตถุประสงค์เชิงพัฒนาแล้ว ยังต้องกำหนดวัตถุประสงค์จากคำสำคัญและปัญหา รวมทั้งการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ PAR จะต้องระบุด้วยว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นอย่างไร

๓) การเขียนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ จะต้องคำนึงถึงผลกระทบด้วย ไม่ใช่คำนึงถึงเพียงผลผลิตและผลลัพธ์ โดยอาจจะบ่งชี้ผลกระทบอย่างไรต่อพื้นที่ คทช. ทั่วประเทศ

๔) ควรทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาถึงแนวคิดทฤษฎีที่ต้องใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้

๕) การเขียนกรอบแนวคิด ยังเป็นลักษณะการเขียนกรอบการดำเนินงาน ไม่ใช่กรอบแนวคิดการวิจัย ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงก่อนดำเนินงาน

๖) ในส่วนขั้นตอนการศึกษา ที่มีระยะเวลา ๒ ปี นอกจากการทดลองปฏิบัติและประเมินผลแล้ว ควรศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองปฏิบัติ และพิจารณาว่าเมื่อแก้ไขแล้วได้ผลอย่างไร เพื่อสรุปผลสุดท้ายเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ในการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ PAR จะต้องศึกษาข้อเท็จจริงเชิงลึกกว่าปัญหาที่แท้จริงของสหกรณ์คืออะไร สาเหตุที่จ่ายค่าเช่าไม่ได้ ต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของสหกรณ์ การใช้พื้นที่และสิ่งก่อสร้าง ธุรกิจที่เป็นรายได้ และรายจ่ายของสหกรณ์ ไม่ควรศึกษาเพียงจากการประชุมชี้แจงและการรายงานปัญหาอุปสรรค ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายในลักษณะพาทำ เมื่อพบปัญหาให้ดำเนินการแก้ไข ผลลัพธ์จากการวิจัยแบบ PAR นั้น ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าส่วนใดคือประสบความสำเร็จ สำหรับระยะเวลาการวิจัย ๒ ปี หากได้มีการแก้ปัญหบางส่วนไปบ้าง รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ก็จะเป็นประโยชน์ที่ได้จากการทำวิจัย

มติที่ประชุม เห็นชอบ และให้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ โดยมี ผู้เชี่ยวชาญ อาทิตยา พองพรหม เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย

เรื่องที่ ๔.๔ พิจารณาเห็นชอบเอกสารปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๑ เรื่อง

๔.๔.๑ คู่มือการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชน

โดย นายพิษณุ สารี

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ

สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน

ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดทำคู่มือ

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒ ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) มีอำนาจในการจัดซื้อที่ดินและจัดหาที่ดินเพื่อนำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้จัดซื้อที่ดิน รวมทั้งที่ดินที่ได้รับพระราชทาน ที่บริจาคและที่ราชพัสดุ เพื่อนำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ ๕๔๔,๕๐๘.๙๕ ไร่ ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ส.ป.ก. จังหวัดที่มีที่ดินประเภทดังกล่าวข้างต้น ยังไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลทางทะเบียนที่ดิน ทั้งทางด้านสารบบที่ดิน และการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนที่ดิน ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยผ่านระบบจัดที่ดิน Alro Land Online ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากขาดการจัดการฐานข้อมูลที่ดินเอกชนและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้จึงทำให้การจัดเก็บข้อมูลทางทะเบียนที่ดินเอกชนยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร อีกทั้งการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนที่ดิน อาจทำตามความเข้าใจและความถนัดของเจ้าหน้าที่แต่ละจังหวัด ด้วยเหตุผลดังกล่าว ส.ป.ก. โดยสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน จึงได้จัดทำคู่มือการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

๑. เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลทะเบียนที่ดินในสารบบที่ดินเอกชน มีความครบถ้วนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้สามารถบริหารจัดการข้อมูลที่ดินเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. เพื่อให้ทราบสถานะและข้อมูลแปลงที่ดินที่จัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ และพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งข้อมูลของที่ดินแปลงว่างที่ยังไม่นำมาจัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในรูปแบบการเช่า/เช่าซื้อ

ขอบเขตของการจัดทำ

คู่มือฉบับนี้ครอบคลุมเนื้อหา บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ แนวทางการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชน ขั้นตอนการจัดเก็บและบริหารสารบบทะเบียนที่ดิน (ประเภทที่ดินเอกชน) ขั้นตอนการบันทึกข้อมูลในระบบจัดที่ดินออนไลน์ (Alro Land online) และขั้นตอนการส่งผลการรังวัดที่ดิน อีกทั้งรวบรวม คำสั่ง ระเบียบ และแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการควบคุม จัดเก็บ ดูแล รักษาสารบบที่ดิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความถูกต้อง มีมาตรฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

กรอบแนวคิดในการดำเนินการ

กรอบแนวคิดในการดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เนื่องจากปัจจุบัน ส.ป.ก. ได้มีนโยบายการตรวจสอบและปรับปรุงฐานข้อมูลแผนที่เชิงเลข (Digital Map) ฐานข้อมูลที่ดิน (Alro Land Online) และข้อมูลสารบบที่ดินให้มีความถูกต้องครบถ้วนตรงกันทั้ง ๓ ฐาน ทั้งที่ดินของรัฐและที่ดินเอกชน ดังนั้น เพื่อให้การปรับปรุงฐานข้อมูลที่ดินเอกชนเกิดประสิทธิภาพ ครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถทวนสอบกับข้อมูลกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมทั้งสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป สก. จึงได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดแนวทางการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนประกอบด้วย หน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชน แนวทางการจัดเก็บและบริหารสารบบทะเบียนที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน (ที่ดินเอกชน) การบันทึกข้อมูลในระบบจัดที่ดินออนไลน์ และการส่งผลงานสำรวจรังวัดที่ดิน เพื่อใช้ในการบริหารจัดการที่ดินเอกชนอย่างเป็นระบบ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะขอชื่นชมคณะผู้จัดทำที่ทำเอกสารประกอบการนำเสนอผลงานได้สวยงาม นำเสนอได้เข้าใจง่าย เป็นการสรุปความที่ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพชัดเจน และแสดงความยินดีที่คณะทำงานของกลุ่มจัดการที่ดินเอกชนจัดทำคู่มือฉบับนี้เพราะต้องการให้สำนัก/กอง/ศูนย์ต่างๆ มีคู่มือเพื่อใช้เป็นหลักฐานและเป็นสิ่งยืนยันว่าเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานนั้นต้องดำเนินการอย่างไร ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ชื่อเรื่อง ควรพิจารณาชื่อเรื่องให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพราะถ้าใช้คำว่าปรับปรุง แสดงว่ามีข้อมูลอยู่เดิมแล้ว อาจเกิดคำถามได้ว่าหากมีชุดข้อมูลใหม่จะสามารถใช้คู่มือฉบับนี้ดำเนินการได้หรือไม่ และการปรับปรุงที่เกิดขึ้นเป็นหน้าที่ของสำนักจัดการปฏิรูปที่ดินหรือ ส.ป.ก.จังหวัด ต้องอธิบายให้ชัดเจน ผู้เขียนอาจจะเปลี่ยนชื่อเรื่องเป็นคู่มือการจัดการข้อมูลที่ดินเอกชนเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒) บทที่ ๒ หน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชน ในข้อ ๒.๒ แนวทางการดำเนินการกรณียังไม่ได้ดำเนินการจัดทำแฟ้มเก็บเรื่องราวหรือเอกสารไม่ครบถ้วน จะเห็นได้ว่าเนื้อหายังไม่สอดคล้องกับหัวข้อ เนื่องจากบทนำเสนอเกี่ยวกับ

บทบาทของสำนักที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ควรทบทวนเรียบเรียงและปรับเนื้อหาใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักของบทอีกครั้ง

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญ อาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ในเรื่องของการนำเสนอผลงาน ผู้เขียนมีการนำเสนอที่น่าสนใจ อธิบายได้สั้น กระชับ และเป็นผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อทุกกลุ่มงาน ขอชื่นชมทางผู้จัดทำที่มีความประสงค์จะทำคู่มือฉบับนี้ ภาพรวมของเนื้อหาดี ทั้งนี้ขอเสนอแนะ ดังนี้

๑) ชื่อเรื่องของคู่มือ ควรเป็นการจัดการหรือการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินเอกชนเพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง แม่นยำ และข้อมูลเป็นปัจจุบัน ผู้เขียนควรทบทวนและใช้ชื่อให้สื่อความหมายให้ชัดเจน อาจปรับปรุงชื่อโครงการ โดยใช้ชื่อว่า “การจัดการการบันทึกข้อมูล” หรือ “การจัดการฐานข้อมูลที่ดินเอกชน” เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานของคู่มือ และครอบคลุมเนื้อหามากกว่า เพราะที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. มีทั้งที่ดินประเภทแปลงใหญ่ที่จัดซื้อและแปลงที่ดินที่จัดสรรให้กับเกษตรกร เป็นรายบุคคล

๒) การเรียบเรียงหัวข้อ ผู้วิจัยควรทบทวนใหม่ เช่นบทที่ ๒ ในเนื้อหามีการระบุว่าแต่ละกลุ่มงานมีหน้าที่อะไร มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนอยู่แล้ว แต่เนื้อหายังไม่สอดคล้องกับหัวข้อหลัก

๓) ผู้วิจัยสามารถเพิ่มเติมการจับเก็บและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของแปลงงบลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า แหล่งน้ำ หรือสิ่งที่รัฐให้การสนับสนุนในที่ดินแปลงนั้น ก็จะเป็นการเก็บประวัติเพื่อเพิ่มมูลค่าของที่ดินในอนาคตได้

นายสมศักดิ์ การเจริญกุลวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้เขียนควรเพิ่มเติมการเก็บข้อมูลในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น งบลงทุนที่ใช้ดำเนินการในพื้นที่เก็บเป็นฐานข้อมูลของที่ดินแปลงดังกล่าว

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญ อาภาพรรณ พัฒนพันธ์ และผู้เชี่ยวชาญอาทิตย์ยา พงพรหม และขอชื่นชมผู้เขียนที่ได้จัดทำคู่มือฉบับนี้ เพราะท่านเลขาธิการ ส.ป.ก. เคยมีแนวคิดให้สำนัก/กอง/ศูนย์ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ซึ่งที่ผ่านมา สวผ. ได้มีหนังสือเวียนแต่ยังขาดผู้ที่สนใจร่วมดำเนินการ ในปัจจุบันผลงานการจัดที่ดินค่อนข้างน้อยเพราะ ส.ป.ก. มีการยกเลิกและปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบจำนวนมาก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานยังไม่กล้าตัดสินใจ การปฏิบัติงานจึงเป็นไปอย่างล่าช้า มีข้อเสนอแนะให้สำนัก/กอง/ศูนย์ พิจารณาหัวข้อหรือประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับงานประจำและนำมาจัดทำเป็นคู่มือเช่นเดียวกัน คิดว่าจะเป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่และตรงกับแนวความคิดของผู้บริหาร

นายพิษณุ สำรี ผู้อำนวยการกลุ่มจัดการที่ดินเอกชน นักวิจัย : ได้อธิบายต่อที่ประชุมว่า คู่มือที่เกี่ยวข้องกับที่ดินเอกชนมีทั้งหมด ๓ ฉบับ ได้แก่ คู่มือการปฏิบัติงานการจัดที่ดินชุมชนในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คู่มือปฏิบัติงานการตรวจสอบการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ส่วนเหตุผลที่ใช้คำว่าคู่มือการปรับปรุงเพราะ สจก. มีข้อมูลอยู่แล้ว แต่นำมาข้อมูลมาเพิ่มเติมและแก้ไขให้สมบูรณ์มากขึ้น

นายเสรี บุญขยาย ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสารบบที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าในปัจจุบันสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน ได้เชื่อมโยงข้อมูลที่ดินกับ Big Data ร่วมกับคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานระวางแผนที่และแผนที่รูปแปลงที่ดินของรัฐ (กมร.) เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลแปลงที่ดิน

สะดวกขึ้น จากเดิมที่การเข้าถึงที่ดินต้องให้นายช่างนำสำรวจ ในอนาคตผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงแปลงที่ดินเองได้

นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่มือการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าการให้เลขแปลงต้องเป็นไปตามมาตรฐานระวางแปลงที่ดินของรัฐ“การให้เลขแปลงสมมุติยังไม่เป็นสากล ควรปรับเป็น Sub Code” เพื่อรองรับการเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับภายนอก เช่น กรมที่ดิน เพื่อการดำเนินงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน

มติที่ประชุม ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เห็นชอบให้เผยแพร่เป็นเอกสารปฏิรูปที่ดิน โดยแต่งตั้งกรรมการอ่าน ๒ ราย ดังนี้

๑. นายเสรี บุญขยาย ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสารบบที่ดิน สำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน
๒. นางกรรณิการ์ พึ่งเงิน นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ส.ป.ก. สุโขทัย

เรื่องที่ ๔.๕ พิจารณาเห็นชอบขยายระยะเวลาและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการวิจัย จำนวน ๔ โครงการ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - ๑๙)

โดย นายประเสริฐ กองสง

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
สำนักวิชาการและแผนงาน

เรื่องเดิม ตามมติคณะกรรมการวิชาการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คกว.ส.ป.ก) ครั้งที่ ๓/๒๕๖๓ วันอังคารที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๓ ได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยจำนวน ๔ โครงการ และอนุมัติเงินงบประมาณ ๗๕๑,๕๐๐ บาท รายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการวิจัย/ สังกัด	งบประมาณ		ระยะเวลา ดำเนิน โครงการ	จำนวน พื้นที่
			กิจกรรม	จำนวนเงิน		
๑	การศึกษาค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาดและผลตอบแทนทางการเงินฯ	น.ส.พรพรรณ ปะทาเส สำนักวิชาการและแผนงาน (ช่วยราชการ ส.ป.ก.อุดรธานี)	จัดที่ดิน	๓๒๐,๐๐๐	ส.ค.๖๓ - ก.ย.๖๔	๒๐ จังหวัด
๒	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินฯ	นายกฤตภาส เจริญเกียรติ สำนักกฎหมาย	จัดที่ดิน	๑๒๐,๐๐๐	ต.ค.๖๓ - ก.ย.๖๔	๑ จังหวัด

๓	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรกรมฯ	น.ส.พัสดราภรณ์ ไสลสุข สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	เกษตรกรรุ่นใหม่	๙๑,๕๐๐	เม.ย.๖๓ - เม.ย.๖๔	๑ จังหวัด
๔	การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรฯ	น.ส.ชนาภัทร พรรณภาพ สำนักวิชาการและแผนงาน	แ ป ล ง ใหญ่	๒๒๐,๐๐๐	ต.ค.๖๓ - ก.ย. ๖๔	๔ จังหวัด
รวมงบประมาณ ๓๕๑,๕๐๐ บาท						

ข้อเท็จจริง

๑. เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - ๑๙) ในช่วงระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ตามแผนการปฏิบัติงาน และไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ จึงมีความจำเป็นต้องขอขยายเวลาในการดำเนินโครงการวิจัยต่อไป

๒. ในช่วงดังกล่าวยังมีนักวิจัยได้ดำเนินงานวิจัย จำนวน ๒ โครงการ ได้เป็นบางส่วน โดยเบิกจ่ายงบประมาณแล้ว จำนวน ๑๘๐,๑๔๔ บาท ประกอบด้วย

๒.๑ โครงการการศึกษาค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาด และผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้รับงบประมาณ ๓๒๐,๐๐๐ บาท เบิกจ่าย ๑๕๒,๘๘๘ บาท คงเหลือ ๑๖๗,๑๐๒ บาท

๒.๒ โครงการการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด - ๑๙ ได้รับงบประมาณ ๒๒๐,๐๐๐ บาท เบิกจ่าย ๒๗,๒๔๖ บาท คงเหลือ ๑๙๒,๕๕๔ บาท

ในส่วนโครงการที่เหลือยังไม่สามารถดำเนินงานตามแผนได้และยังไม่ได้เบิกจ่ายเงินงบประมาณ มี ๒ โครงการ คือ (๑) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา การจัดที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง และ (๒) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

๓. กลุ่มวิจัยฯ ได้ติดตามสถานการณ์และประสานงานกับนักวิจัยมาโดยตลอด พบว่ามีแนวโน้มที่ไม่สามารถดำเนินโครงการวิจัยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้ จึงได้แจ้งคืนเงินตามหมวดกิจกรรมงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม เพื่อดำเนินการอย่างอื่นต่อไป

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

พิจารณาให้ความเห็นขอขยายระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัย จำนวน ๔ โครงการ และสนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน จำนวน ๖๔๕,๕๐๐ บาท รายละเอียด ดังนี้

ลำดับ ที่	โครงการวิจัย	หัวหน้าโครงการวิจัย/ สังกัด	งบประมาณ ๒๕๖๕		ขอขยาย ระยะเวลา ดำเนิน โครงการ	จำนวน พื้นที่
			กิจกรรม	จำนวนเงิน		
๑	การศึกษาค่า เช่าที่ดินตาม ราคาตลาด และ ผลตอบแทน ทางการเงินฯ	น.ส.พรพรรณ ปะทาเส สำนักวิชาการและแผนงาน (ช่วยราชการ ส.ป.ก.อุดรธานี)	จัดที่ดิน	๒๔๐,๐๐๐	ต.ค.๖๔- ก.ย.๖๕	๑๐ จังหวัด
๒	การเปลี่ยน แปลงการใช้ ประโยชน์ใน ที่ดินฯ	นายกฤตภาส เจริญเกียรติ สำนักกฎหมาย	จัดที่ดิน	๑๒๐,๐๐๐	ต.ค.๖๔- ก.ย.๖๕	๑ จังหวัด
๓	ปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการ สืบทอดอาชีพ เกษตรกรรมฯ	น.ส.พัศตราภรณ์ ไสลสุข สำนักพัฒนาและถ่ายทอด เทคโนโลยี	เกษตรกร รุ่นใหม่	๙๑,๕๐๐	ต.ค.๖๔- ก.ย.๖๕	๑ จังหวัด
๔	การศึกษาการ ปรับตัวของ เกษตรกรฯ	น.ส.ชนาภัทร พรธนาภพ สำนักวิชาการและแผนงาน	แปลงใหญ่	๑๙๔,๐๐๐	ต.ค.๖๔- ก.ย.๖๕	๔ จังหวัด
รวมงบประมาณ ๖๔๕,๕๐๐ บาท						

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายประดิษฐ์ ไกรงษ์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้ตั้งข้อซักถามว่า หากมีการตั้งแผนไว้
กรณีที่ขาดแคลนงบประมาณ ได้มีการคิดแผนสำรองไว้บ้างหรือไม่ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อ?

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตอบข้อซักถามว่า
อาจจะต้องมีการปรับรูปแบบระเบียบวิธีวิจัย ลดกลุ่มเป้าหมายลง หรือหาวิธีการทำงานในรูปแบบอื่น
ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยมากที่สุด

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะในการ
ปรับชื่อเรื่องโครงการการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด - ๑๙
อาจปรับเป็น “โครงการการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้สถานการณ์โควิด”

นายประดิษฐ์ ไกรงษ์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้ให้ข้อคิดเห็น กรณีที่มีการ
เปลี่ยนชื่อเรื่องใหม่ขอให้ดำเนินการแจ้งคณะกรรมการในที่ประชุมด้วย

นางอาทิตยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดินเกี่ยวกับการปรับชื่อโครงการวิจัย “การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด – ๑๙” เป็น “โครงการการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้สถานการณ์โควิด และเห็นด้วยกับการผลักดันโครงการวิจัยเรื่อง โครงการการศึกษาค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาด และผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้นอกจากนี้ ขอเสนอแนะกรณีที่โครงการวิจัยได้มีการเก็บข้อมูลแล้ว ต้องมีการรายงานผลเขียนเป็นรายงานความก้าวหน้า ฝากฝ่ายเลขาฯ ทบทวนกรอบเวลาของอีก ๒ โครงการ คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา การจัดที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง

๒) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา ภาคตะวันออกเฉยเหนือของไทย

และได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หากเห็นความสำคัญของงานวิชาการก็ต้องช่วยกัน ถ้าเรายังคิดแยกส่วนกันอยู่่างงานวิชาการกับงานประจำเป็นคนละส่วน ฝากฝ่ายเลขาฯ ต้องผลักดันให้งานวิชาการเข้าระบบให้ได้ เพราะงานวิชาการเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตการทำงาน หากระบบเริ่มลงตัว กวด. ต้องนำร่องให้ได้ ฝากน้อง ๆ อย่าหยุดที่จะพัฒนาตนเอง

ในส่วนของงบประมาณ เนื้อหา หรือโครงการที่ขอสนับสนุนงบประมาณ “โจทย์วิจัยจะต้องคมชัดมากพอ และต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่เสนอของงบประมาณไป กล่าวคือต้องเป็นไปตามกรอบที่เราเสนอ”

นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น โดยฝากถึงแต่ละสำนักว่า “๑ สำนัก ๑ ผลงานวิจัย” โดยสามารถเริ่มต้นจากการเขียนงานที่ใกล้ตัวที่สุดก่อนสามารถดูตัวอย่างจากสำนักจัดการปฏิรูปที่ดินซึ่งได้นำเสนอเล่มคู่มือการปรับปรุงข้อมูลที่ดินเอกชนเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มติที่ประชุม เห็นชอบให้ดำเนินการต่อ

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ

- ไม่มี -

เลิกประชุมเวลา ๑๔.๒๔ น.

(นางสาวเกอูร เม้าทอง)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นายประเสริฐ กองสง)

ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(นายประติษฐ์ ใจรังษี)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผน